

Original Research

Iranian Islamic Marital Satisfaction Model with Mediator of Expectation-Retardation Communication Model

Omid Mohammadi Askarabadi

Master of Family Counseling, Razi University

Received: 2019/04/30   Revised: 2019/05/13   Accepted: 2019/06/02

Abstract

Introduction & Purpose: Marital relationship in life like any other relationship has positive and negative aspects. One of the most important determinants of success in marriage is marital satisfaction, so the present study aims to present a causal model based on the relationship of variables of love triangle, self-differentiation, mystical lifestyle and social interest with marital satisfaction and mediation. Couples communication patterns were analyzed.

Methodology: This is a descriptive correlational study and the statistical population of the study included all married men and women in Kermanshah. A sample of 603 people was selected by multistage cluster sampling method and the participants answered the Enrich marital satisfaction questionnaire, communication patterns, love triangle, self differentiation, mystical lifestyle and social interest. After data collection, data were analyzed using Spss-22 and Amos-21 software and Pearson correlation coefficient, regression and path analysis of structural equations.

Results: The results showed that there is a relationship between love triangle, self-differentiation, mystical lifestyle and social interest with marital satisfaction and couples communication patterns. The results of the fitting of the proposed model indicated that the model had the necessary fit to predict marital satisfaction.

Conclusion: According to the results of this study, it can be said that the dimensions of love, self-differentiation, social interest and mystical lifestyle lead to marital satisfaction when couples have less expectation-withdrawal relationship.

Keywords: Marital satisfaction, Couples communication patterns, Love triangle, Self differentiation

Citation: Mohammadi Askarabadi Omid, Iranian Islamic Marital Satisfaction Model with Mediator of Expectation-Retardation Communication Model, Journal of Motor and Behavioral Sciences, Volume 2, Number 2, Summer 2019, Pages 137-149.

* **Corresponding Author:** Omid Mohammadi Askarabadi, Master of Family Counseling, Razi University

Email: omid11533@yahoo.com

مدل رضایت زناشویی اسلامی ایرانی با میانجی الگوی ارتباطی توقع-کناره گیر

امید محمدی عسکری آبادی

کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران

پذیرش مقاله: ۹۸/۰۳/۱۲

بازنگری مقاله: ۹۸/۰۲/۲۳

دریافت مقاله: ۹۸/۰۲/۱۰

چکیده

مقدمه و هدف: رابطه ی زناشویی در زندگی مانند هر رابطه ی دیگری داری جنبه های مثبت و منفی می باشد. یکی از مهمترین شاخصه های تعیین کننده موفقیت در ازدواج رضایت زناشویی است، بنابراین پژوهش حاضر با هدف ارائه ی یک مدل علی بر اساس رابطه ی متغیرهای مثلث عشق، تمایز یافتگی خود، سبک زندگی عرفانی و علاقه ی اجتماعی با رضایت زناشویی و میانجی گری الگوهای ارتباطی زوجین انجام گرفت.

روش شناسی: این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی بود و جامعه آماری پژوهش شامل کلیه زنان و مردان متأهل شهر کرمانشاه بود. نمونه ای به روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای به حجم ۶۰۳ نفر انتخاب گردید و شرکت کنندگان به پرسشنامه های رضایت زناشویی انریچ، الگوهای ارتباطی، مثلث عشق، تمایز یافتگی خود، سبک زندگی عرفانی و علاقه ی اجتماعی پاسخ دادند. پس از جمع آوری داده ها، تحلیل آنها با نرم افزار Spss-22 و Amos-21 و با روش آماری ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون و تحلیل مسیر معادلات ساختاری انجام گرفت.

نتایج: نتایج نشان داد بین مثلث عشق، تمایز یافتگی خود، سبک زندگی عرفانی و علاقه ی اجتماعی با رضایت زناشویی و الگوهای ارتباطی زوجین رابطه وجود دارد. نتایج برازش مدل پیشنهادی حاکی از آن بود که این مدل از برازش لازم برای پیش بینی رضایت زناشویی برخوردار بود.

نتیجه گیری: براساس نتایج پژوهش حاضر می توان گفت که ابعاد عشق، تمایز یافتگی خود، علاقه اجتماعی و سبک زندگی عرفانی زمانی سبب رضایت زناشویی می شوند که الگوی ارتباطی توقع-کناره گیری کمتر در بین زوجین باشد.

واژگان کلیدی: رضایت زناشویی، الگوهای ارتباطی زوجین، مثلث عشق، تمایز یافتگی خود، سبک زندگی عرفانی، علاقه ی اجتماعی

ارجاع: محمدی عسکری آبادی امید، مدل رضایت زناشویی اسلامی ایرانی با میانجی الگوی ارتباطی توقع-کناره گیر، مجله علوم حرکتی و رفتاری،

دوره دوم، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۸، صفحات ۱۳۷-۱۴۹

نویسنده مسئول: امید محمدی عسکری آبادی، کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه رازی

آدرس الکترونیکی: omid11533@yahoo.com

مقدمه

آمار طلاق که معتبرترین شاخص آشفته‌گی زناشویی^۱ است نشانگر آن است که رضایت زناشویی به آسانی قابل دستیابی نیست (روزن گرانتون، میرز و هاتی،^۲ ۲۰۰۴). از همان روزهای آغازین رابطه زناشویی، عدم توافق‌های جدی و مکرری به وجود می‌آیند که اگر حل نگردند، می‌توانند رضایت و ثبات زناشویی را با تهدیدی جدی مواجه کنند (تالمن و هسیو،^۳ ۲۰۰۴). علاوه بر این، قطع نظر از همه روابط زناشویی که به طلاق ختم می‌شوند، بسیاری از روابط زناشویی ناموفق نیز وجود دارند که همسران به دلایل گوناگون طلاق نمی‌گیرند (گریف و مالهربه،^۴ ۲۰۰۱). لذا توجه به رضایت زناشویی به خاطر نقشی که در سلامت روانی زوجین و فرزندان آنها دارد، اجتناب ناپذیر است (بیرن، کار و کلارک،^۵ ۲۰۰۴).

بی شک الگوی ارتباطی بین زوجین یکی از تاثیر گذارترین عوامل در تعیین میزان رضایت زوجین در زندگی زناشویی است. الگوهای ارتباطی معیوب، درک صحیح زوجین را از یکدیگر کاهش داده و باعث می‌شود همسران نتوانند از یکدیگر حمایت کنند، برای ارضای نیاز یکدیگر تلاش کنند و در مورد مسائل تعارض برانگیز دیدگاه یکدیگر را درک کنند و سرانجام باعث می‌شود مشکلات زناشویی و نارضایتی ایجاد شود (گاتمن،^۶ ۱۹۸۱؛ به نقل از احمدی و فاتحی زاده، ۱۳۸۴). زن و شوهرها با ارتباط اثربخش می‌توانند مشکلاتشان را حل کنند و میزان درد دل کردن، همدلی و درک متقابل از همدیگر را افزایش دهند و به تبع آن، صمیمیت خود را افزایش دهند (کارلسون و مایر،^۷ ۱۳۸۷، ترجمه فیروز بخت).

یکی از رویکردهایی که بر اهمیت تعاملات اجتماعی در سلامت روان تأکید دارد، رویکرد آدلر است. او معتقد بود انسان اساساً موجودی اجتماعی است و بنیادی‌ترین مفهوم او تحت عنوان علاقه اجتماعی^۸ نیز بر این امر تأکید دارد. از نظر آدلر علاقه اجتماعی سنگ بنای سلامت روانی است. وی علاقه اجتماعی را به معنی ایجاد رابطه‌ی نزدیک با دیگرانسان‌ها

می‌دانست (کینگ و شلی،^۹ ۲۰۰۸). آدلر هدف اساسی هر یک از ما را برتری یا کمال می‌داند و هر یک از ما به نحوی سعی در رسیدن به این هدف داریم. او الگوی منحصر به فرد از خصوصیات، رفتارها و عادت‌ها را که هر یک از ما پرورش می‌دهیم سبک زندگی^{۱۰} می‌نامد (شولتز، ۲۰۰۵، ترجمه سید محمدی، ۱۳۹۰). از طرف دیگر مطالعه بر روی سیستم‌های اعتقادی و الگوهای تعاملی زوجین خوشبخت نشان می‌دهد که آن‌ها ویژگی‌های مشخصی دارند (کار،^{۱۱} ۲۰۰۴؛ ترجمه ی پاشاشریفی، نجفی زند و ثنائی، ۱۳۸۵). سبک زندگی به عنوان هسته شخصیت، وحدت، فردیت، انسجام و ثبات کارکرد روانشناختی فرد را ایجاد می‌کند. هدف بلندمدت زندگی فرد و خودپنداره بنیادین و دیدگاه جهانی هر شخص طرحی کلی ارائه می‌کند که به سبک زندگی فرد ساختار و منش می‌دهد (علیزاده و سجادی، ۱۳۸۹). از آنجایی که کشور ما کشوری مذهبی با سبک زندگی خاص خودمی باشد، به نحوی که بسیاری فاکتورهای مذهبی (اسلامی) خواسته یا ناخواسته در زندگی تک تک ایرانیان دخیل می‌باشد، متغیر سبک زندگی عرفانی تعریف، طراحی و به کار گرفته شد تا اثرات مستقیم و همچنین غیر مستقیم آن (از طریق ایجاد ارتباطی سازنده بین زوجین) بر رضایت زناشویی بررسی شود.

یکی دیگر از متغیرها ی تاثیرگذار بر رضایت زناشویی، تمایز یافتگی خود^{۱۲} نام دارد، که تعادلی است که فرد بین دو نیروی با هم بودن و فردیت (سطح درون روانی و فرا روانی) برقرار می‌کند و حاصل از آن ایجاد توازن بین حفظ استقلال و تداوم ارتباط با افراد مهم زندگی است (گلدنبرگ و گلدنبرگ،^{۱۳} ترجمه برواتی و همکاران، ۱۳۹۰؛ کر و بوئن،^{۱۴} ۱۹۸۸؛ بوئن، ۱۹۷۸). در این میان تاثیر خانواده بر رفتارهای فرد در هیچ حیطه‌ای به اندازه‌ی حیطه‌ی رفتارهای ارتباطی نیست (کتورنو فیتز پاتریک،^{۱۵} ۲۰۰۲). تمایز یافتگی از نظر بوئن (۱۹۸۷) به توانایی اشخاص برای تمایز خود از خانواده اصلیشان در سطح عاطفی و عقلی اطلاق می‌شود و درجه‌ای است که فرد قادر است بین عملکرد عقلانی و هیجانی و

9. King & Shelley

10. style of life

11. Kar

12. differentiation of self

13. Goldenberg & Goldenberg

14. Kerr & Bowen

15. Koerner & Fitzpatrick

1. Marital turmoil

2. Rosen-Grandon, Myers & Hattie

3. Tallman & Hsiao

4. Greeff & Malherbe

5. Byrne, Carr & Clark

6. Gotman

7. Carlson & Mayer

8. Social interest

همچنین صمیمیت و استقلال در روابط، تعادل برقرار کند، (گلد،^۱، ۲۰۰۰).

عامل مؤثر دیگر بر میزان رضایت زناشویی، عشق^۲ است. عشق انسانی چنان نیروی معجزه آسایی دارد که قانون طبیعی رکود را در صحنه نبرد با شکست روبرو می‌سازد (پک^۳، ۱۹۳۶؛ ترجمه ادهمی (۱۳۸۱). عشق در واقع یکی از عوامل بسیار مؤثر بر میزان رضایت زوجین است و پابرجایی و استحکام بیشتر بنیاد خانواده کمک می‌کند. بسیاری از افراد عشق را به عنوان پایه روابط زناشویی در نظر می‌گیرند (اسودو و آرون^۴، ۲۰۰۹). عشق (هوس)، صمیمیت و روابط جنسی جنبه‌های در هم تنیده روابط نزدیک هستند که هر کدام تداوم دیگری را به شیوه‌های مثبت یا منفی تحت تأثیر قرار می‌دهد (دانش، ۱۳۸۳).

مداحی و همکاران (۲۰۱۳)، ارتباط بین الگوهای ارتباطی و رضایت از ازدواج در ۲۲۹ نفر از دانشجویان متأهل بررسی کردند. و به این نتیجه رسیدند که رابطه منفی و معنی دار میان نارضایتی زناشویی و الگوی ارتباطی سازنده متقابل وجود دارد و همچنین رابطه ای مثبت و معنادار میان الگوی ارتباطی متوقع/کناره گیر با رضایت زناشویی وجود دارد. تحقیقات نشان می‌دهد در غرب عشق رمانتیک بخش مهمی از ازدواج محسوب می‌شود. بسیاری از افراد عشق رمانتیک را به عنوان پایه ای برای زناشویی در نظر می‌گیرند و به طور فزاینده ای، عشق رمانتیک و ازدواج به عنوان منبعی برای ابراز تشفی خود در نظر گرفته می‌شوند (دیون و دیون^۵، ۱۹۹۱). عشق رمانتیک به معنای تاکید شدید، ارزش دهی مفرط و میل بالا برای یکی شدن با فردی که (شخص حس می‌کند) به او تعلق دارد، اما این حس فاقد اجبار است (هندریک و هندریک^۶، ۱۹۹۲).

آوربک، کمپ و اینگلز^۷ (۲۰۰۷) مؤلفه های عشق (صمیمیت، هوس و تعهد) را در رابطه عاشقانه بررسی کردند. نمونه پژوهش ۴۳۵ نفر بود. آنها دریافتند که: ۱- بین صمیمیت و رضایت از رابطه، رابطه ی مثبت وجود دارد ۲- بین هوس و رضایت از رابطه، رابطه مثبت

وجود دارد ۳- بین تعهد و رضایت از رابطه، رابطه ای مثبت وجود دارد ۴- تحلیل رگرسیون نشان داد بین هر سه مؤلفه عشق (صمیمیت، هوس، تعهد) و تداوم رابطه عاشقانه، رابطه مثبت وجود دارد. یافته های مختلف حاکی از ارتباط افزایش گرایش اجتماعی با جنبه های مختلف سلامت روانی می باشد. برای مثال لیک و لیک (۲۰۰۶) در پژوهشی گسترده نشان دادند که گرایش اجتماعی با رضایت از زندگی، صمیمیت، خلاقیت، خودشکوفایی، اعتماد به نفس، دلپذیر بودن و ارزشهای سازگار رابطه مثبت و معنادار و با بیگانگی، عواطف منفی و پریشانی روانشناختی رابطه منفی و معناداری دارد. پژوهش ها نشان می دهد که بین معنویت با رضایت و هدفمندی زندگی، سلامت و بهزیستی رابطه مثبت وجود دارد (رجائی، بیاضی، حبیبی پور، ۱۳۸۷). اسکورون و دندی^۸ (۲۰۰۴)، معتقد بودند که بین تمایز یافتگی بالا و سازگاری زناشویی رابطه مثبت وجود دارد. آنها اعتقاد داشتند زوجینی که کمتر واکنشی هستند و سطح تمایز آنها بالا است، در روابط خود با دیگران "حالت من" خود را حفظ می کنند و خشنودی زناشویی بیشتری را تجربه می کنند. در حالی که افراد با تمایز یافتگی پایین استرس و فشارهای زناشویی بیشتری را تجربه می کنند. پژوهش دیگر اسکورون (۲۰۰۹) نشان داد افرادی که تمایز یافتگی آنها بالا باشد، یعنی کسانی که واکنش هیجانی پایین و توانایی حفظ موضع «من» را در روابط دارا میباشند و گسلس عاطفی آنها کم است و کمتر با دیگران هم آمیختگی دارند، در طول زمان مشکلات روانی و تعارضات بین فردی کمتری نسبت به افراد با تمایز پایین دارند. بررسی پیلاژ^۹ (۲۰۰۸) نشان داد که بین تمایز یافتگی بالا و رضایت زناشویی زوجین در مراحل مختلف زندگی رابطه مثبت وجود دارد.

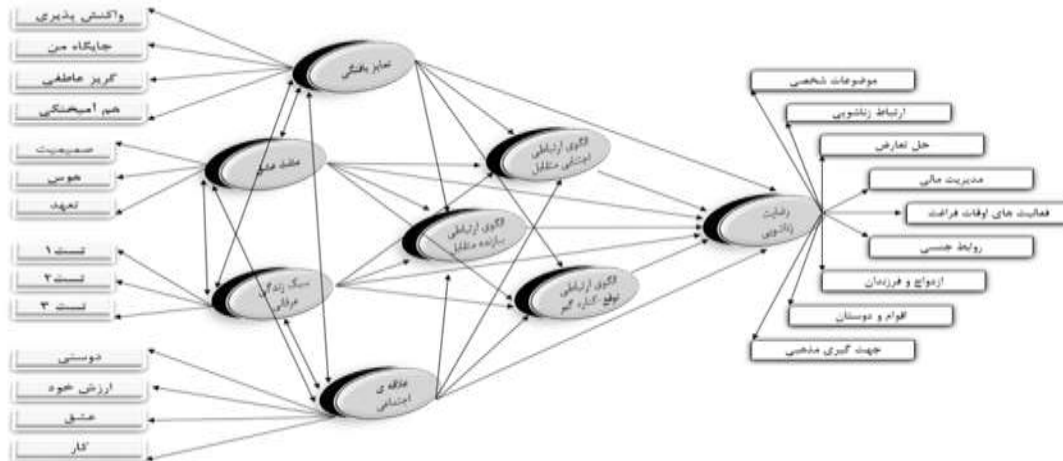
مسئله پژوهش حاضر، طراحی و آزمودن مدلی پیشنهادی است که در آن برخی متغیرهای فردی (تمایز یافتگی خود، اضلاع مثلث عشق^{۱۰})، اجتماعی (علاقه اجتماعی، الگوهای ارتباطی زوجین) در کنار یک متغیر مذهبی (سبک زندگی عرفانی) با رضایت زناشویی در ارتباط با گروه نمونه پژوهش حاضر (زوجین شهر کرمانشاه) مورد بررسی قرار گرفته اند. از طرفی پژوهش پیش رو به نوعی بررسی تاثیر انواع گوناگون عشق برای پیش بینی رضایت زناشویی از

1. Glad
2. love
3. Paak
4. Asodo & Aron
5. Divon
6. Hendrick
7. Overbaak, kemp & engels

8. Skowron & Dandy
9. Pelage
10. Love triangulation

اجتماعی (به عنوان فاکتور عشق به اجتماع) و سبک زندگی عرفانی (به عنوان فاکتور عشق به معبود و نیل به سوی کمال و برتری) در نظر گرفته شده است. مدل پیشنهادی در شکل ۱ آمده است.

مجرای ایجاد الگوی ارتباطی سازنده و مثبت بین زوجین است که در آن چهار متغیر پیش بین تمایز یافتگی خود (به عنوان فاکتور عشق به خویشتن؛ چرا که لازمه عشق به دیگری شناخت و عشق به خود است) مثلث عشق (به عنوان فاکتور عشق مادی)، علاقه

شکل ۱. مدل پیشنهادی پژوهش

ملاک های ورود و خروج در این پژوهش عبارت بودند از: داشتن حداقل یکسال سابقه ی تاهل، ساکن شهر کرمانشاه بودن، داشتن حداقل سواد دیپلم، نداشتن بیماری مزمن و نداشتن سابقه ازدواج مجدد یا چند همسری، که قبل از اقدام به تکمیل پرسشنامه ها توسط مجریان مورد بررسی قرار گرفت.

ابزار پژوهش

رضایت زناشویی انریچ: پرسشنامه انریچ در سال ۱۹۸۹ توسط السون، فورنیر و دراگمن (۱۹۹۲) در آمریکا با هدف ارزیابی زمینه های بالقوه مشکل زا یا شناسایی زمینه های قوت و پربراری رابطه زناشویی ساخته شده است. این پرسشنامه برای ارزیابی زمینه های بالقوه مشکل زا یا شناسایی زمینه های قوت و پربراری رابطه زناشویی به کار می رود. همچنین از این پرسشنامه برای تشخیص زوج هایی استفاده می شود که نیاز به مشاوره و تقویت رابطه خود دارند. به علاوه، این پرسشنامه به عنوان یک ابزار معتبر در تحقیقات متعددی برای بررسی رضایت زناشویی مورد استفاده قرار گرفته است. این پرسشنامه شامل ۱۲ خرده مقیاس می باشد. این پرسشنامه هم دارای نمره کل و هم در خرده مقیاس های آن نمره مستقل ارائه می دهد. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه رضایت

روش شناسی

پژوهش حاضر، از نوع همبستگی، و از نوع الگویابی معادلات ساختاری^۱، می باشد. این روش در واقع بسط الگوی خطی کلی است که محقق را قادر می سازد تا مجموعه ای از معادلات رگرسیونی را همزمان بیازماید (ارشدی ۱۳۸۶).

جامعه ی آماری پژوهش شامل زنان و مردان متاهل شهر کرمانشاه بود. بر اساس جدیدترین اطلاعات مرکز آمار ایران (آبان ۱۳۹۰) جمعیت شهری کرمانشاه ۸۵۱۴۰۵ نفر بود که براساس این آمار تعداد خانوارهای معمولی ساکن شهر کرمانشاه ۲۴۳۳۲۷ خانوار بود.

با توجه به دقت نبودن آمار جامعه، تعداد زیاد متغیرهای پژوهش، عدم دسترسی عملی به کلیه اعضای جامعه و مدل بودن پژوهش از میان جامعه به روش نمونه برداری خوشه ای چند مرحله ای، با نظر متخصصین و در نظر گرفتن پژوهش های مشابه تعداد ۶۰۰ نفر به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. هریک از مناطق شش گانه شهرداری کرمانشاه به عنوان یک خوشه در نظر گرفته شد و از میان هر خوشه یکصدوده نفر از بین محلات مختلف هر منطقه به روش داوطلبانه انتخاب گردید.

1. Structural Equation Modeling

زناشویی زوجین مورد بررسی قرار گرفت که آلفای کرونباخ آن ۰/۹۵ به دست آمد.

پرسشنامه الگوی ارتباطی زوجین (CPQ)^۱: پرسشنامه الگوهای ارتباطی توسط کریستنسن وسالوی (۱۹۸۴) در دانشگاه کالیفرنیا ساخته شد این پرسشنامه ۳۵ سوال دارد و رفتارهای زوجین را در طی ۳ مرحله تعارض زناشویی برآورد می‌کند: الف) هنگامی که در روابط زوجین مشکل ایجاد می‌شود. ب) در مدت زمانی که درباره مشکل ارتباطی بحث می‌شود. ج) بعد از بحث راجع به مشکل ارتباطی زوجین. هر رفتار را روی یک مقیاس ۹ درجه ای لیکرت که از ۱ (خیلی غیرممکن است) تا ۹ (خیلی امکان دارد) درجه بندی می‌کنند. این پرسشنامه از سه خرده مقیاس تشکیل شده است: ۱- مقیاس ارتباط سازنده متقابل ۲- مقیاس ارتباط اجتنابی متقابل ۳- مقیاس ارتباط توقع/کناره گیری. ارتباط توقع/کناره گیری از دویخش تشکیل شده است: مرد متوقع/زن کناره گیر و زن متوقع/مرد کناره گیر. تحقیقات قبلی، روایی و پایایی قابل قبولی را برای خرده مقیاسهای این پرسشنامه گزارش داده است. نولر و وایت^۲ (۱۹۹۰)، به نقل از رسولی (۱۳۸۰) به منظور برآورد روایی این پرسشنامه زوجین را به سه گروه با درجات بالا، متوسط، پائین رضایت زناشویی تقسیم کردند. آنها به این نتیجه رسیدند که ۲۷ سوال از ۳۵ سوال این پرسشنامه توانسته به نحو معنی داری زوجین با درجات بالا و پائین رضایت زناشویی را از هم تفکیک نماید. نتایج پایایی کریستنسن وهیوی (۱۹۹۰) وهیوی وهمکارانش (۱۹۹۳) بر روی آزمودنی های امریکایی شباهت بسیاری با کار بودنمن^۳ وهمکاران (۱۹۹۸) بر روی آزمودنی های سوئیسی و آلمانی داشت. آلفای کرونباخ به دست آمده در پژوهشهای این محققان روی پنج خرده مقیاس پرسشنامه الگوهای ارتباطی از ۴۴٪ تا ۸۵٪ گزارش شده و نتایج رضایت بخش بوده است. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه الگوهای ارتباطی زوجین مورد بررسی قرار گرفت که آلفای کرونباخ آن ۰/۸۵ به دست آمد.

مقیاس مثلث عشق اشترنبرگ: مقیاس عشق در دانشگاه نورس ایسترن بوستون (۱۹۸۶) تهیه شده است روایی مقیاس عشق به کمک یک گروه ۲۲۰ نفری از دانشجویان دوره اول دانشگاه نورس ایسترن در بوستون ایالات متحده با سنین ۱۹ تا ۲۴ سال

(سن متوسط: ۲۱ سال تعیین شده است) توسط اشترنبرگ ساخته شده است و دارای سه خرده مقیاس تعهد، صمیمیت و شهوت است. برای پایایی آزمون از دو روش آلفای کرونباخ و دونیمه سازی استفاده شد که ۰/۷۰ و ۰/۶۳ بدست آمد. آزمون مشتمل بر ۴۵ سوال است و دارای سه خرده مقیاس تعهد، شهوت و صمیمیت می باشد. بخشنده (۱۳۸۱) اعتبار و پایایی این پرسشنامه را مورد محاسبه قرار داده است و ضریب آلفای کرونباخ و تصنیف به ترتیب ۰/۴۲ و ۰/۸۶ به دست آورده است. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه مثلث عشق اشترنبرگ مورد بررسی قرار گرفت که آلفای کرونباخ آن ۰/۹۸ به دست آمد.

پرسشنامه علاقه اجتماعی: پرسشنامه ی علاقه اجتماعی (SII)^۴ توسط گریور و همکاران (۱۹۷۳) برای اندازه گیری مفهوم آدلر از علاقه اجتماعی ساخته شده است. این پرسشنامه شامل ۳۲ سوال در ابعاد دوستی، اهمیت خود، عشق و کار می باشد. سوالات ۱ تا ۸ مربوط به مقیاس دوستی، سوالات ۹ تا ۱۶ مربوط به مقیاس کار می باشد. بانبرز، زارسکی والتر (۱۹۹۱) رابطه مثبت SII و SIS^۵ را نشان دادند. زارسک، بانبرز و ولت (۱۹۸۳) همسانی درونی و پایایی ۰/۸۱ را برای مقیاس علاقه اجتماعی گزارش کرده اند. گریور، تسنگ و فریدلند (۱۹۷۳) نیز برای پایایی این ابزار عدد ۰/۸۱ را بدست آورده اند. همچنین شایان ذکر است که علی رغم قدیمی بودن این ابزار، به دلیل اعتبار بالای آن و استفاده آن در جدیدترین تحقیقات انجام شده که در بخش دوم ذکر گردید این ابزار مورد استفاده قرار گرفت. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه علاقه اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت که آلفای کرونباخ آن ۰/۹۲ به دست آمد.

پرسشنامه تمایز یافتگی خود: پرسشنامه خودتمایزسازی DSI-R یک ابزار خود گزارشی ۴۶ عبارتی است که بر روی بزرگسالان، ارتباط های مهم آنها و ارتباط های فعلی که با خانواده مبدأشان دارند، تمرکز دارد (اسکرون و اسمیت، ۲۰۰۳). این مقیاس شامل چهار خرده مقیاس واکنش پذیری عاطفی (ER)، جایگاه من (IP)، گریز عاطفی (EC) وهم آمیختگی با دیگران (FO) می باشد (اسکرون و اسمیت، ۲۰۰۳). از نظر پایایی، ضریب آلفای کرونباخ گزارش شده کل مقیاس توسط اسکرون و

1. Communication Pattern Questionnaire (CPQ)
2. White
3. Bodenman

4. Social intrest index
5. Social intrest scale

وتاییدی استفاده شد. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه سبک زندگی عرفانی مورد بررسی قرار گرفت که آلفای کرونباخ آن ۰/۸۶ به دست آمد.

یافته ها

برای ۶۶۰ نفر پرسش نامه ها اجرا شد که با توجه به عواملی همچون مخدوش بودن پرسش نامه ها و ناتمامی شان ۶۰۳ نفر به عنوان نمونه تحلیل شد. از بین آنها ۳۰۸ نفر مرد بودند (۵۱/۱ درصد) و ۲۹۵ زن (۴۸/۹ درصد) بودند. نمونه انتخابی در محدوده ی سنی ۱۹ تا ۶۰ سال با میانگین سنی ۳۳/۸۳ و انحراف استاندارد ۷/۳۰ بودند. میانگین طول مدت زندگی مشترک نمونه انتخابی ۹/۷۱ سال بود.

در جدول ۱ وضعیت تحصیلات نمونه انتخابی و همسران آنها آمده است.

در جدول ۲ میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش آمده است.

اسمیت ۰/۲۹ است. پایایی خرده آزمونها که با ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده شامل: امتزاج با دیگران ۰/۶۸، واکنش هیجانی ۰/۹۸، موقعیت من ۰/۱۸ و گسلس عاطفی ۰/۴۸ است (اسکرون و اسمیت، ۲۰۰۳). در ایران، یونسی در سال (۱۳۸۵) این مقیاس را هنجاریابی کرده و روایی محتوایی آن را از روش همسانی درونی ۰/۸۳ و اعتبار آن را از روش بازآزمایی ۰/۸۱ گزارش کرده است. در پژوهش نجف لویی (۱۳۸۵) پایایی پرسشنامه به ترتیب برای کل پرسشنامه ۰/۲۷، واکنش هیجانی ۰/۱۸، گسلس عاطفی ۰/۷۶، امتزاج با دیگران ۰/۷۹ و موقعیت من ۰/۶۴ گزارش شده است. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه تمایز یافتگی خودمورد بررسی قرار گرفت که آلفای کرونباخ آن ۰/۸۵ به دست آمد.

پرسشنامه سبک زندگی عرفانی: این پرسش نامه با هدف سنجش سبک زندگی عرفانی افراد بر اساس کتاب مثنوی معنوی توسط محمدی (۱۳۹۳) ساخته شد. این مقیاس دارای ۴۰ گویه می باشد که برای بررسی پایایی این آزمون از تحلیل عامل اکتشافی

جدول ۱. وضعیت تحصیلات نمونه انتخابی و همسران آنها

مدرک تحصیلی	تحصیلات آزمودنی		تحصیلات همسر	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
دیپلم	۲۳۳	۳۷	۲۶۲	۴۳/۴
کاردانی	۱۰۳	۱۷/۱	۱۲۰	۱۹/۹
کارشناسی	۸۳	۲۷	۱۵۵	۲۵/۷
کارشناسی ارشد	۹۷	۱۶/۱	۵۵	۹/۱
دکتری	۱۷	۲/۸	۱۱	۱/۸
جمع	۶۰۳	۱۰۰	۶۰۳	۱۰۰

جدول ۲. میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف استاندارد
رضایت زناشویی	۱۶۵/۲۱	۳۰/۴۳۱
صمیمیت	۱۰۹/۱۲	۲۴/۳۷۲
هوس	۹۹/۱۱	۲۵/۸۲۵
تعهد	۱۱۶/۲۱	۲۰/۸۱۱
علاقه اجتماعی	۱۱۵/۳۵	۱۹/۶۷۲
تمایز یافتگی	۱۵۸/۱۴	۱۹/۶۲۴
سبک زندگی عرفانی	۱۰۸/۹۷	۱۶/۲۶۴
الگوی ارتباطی (توقع-کناره گیر)	۵۵/۵۰	۱۴/۴۷

در جدول ۳، ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش آمده است.

جدول ۳. ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

نماینده یافته‌گی	زندگی عرفانی	علاقه اجتماعی	تهدید	هورن	صمیمیت	الگوی ارتباطی		
رضایت زناشویی <td>همبستگی</td> <td>۰/۷۲۱</td> <td>۰/۵۴۰</td> <td>۰/۴۷۶</td> <td>۰/۵۱۴</td> <td>۰/۷۰۸</td> <td>۰/۳۹۲</td> <td>۰/۲۶۱</td>	همبستگی	۰/۷۲۱	۰/۵۴۰	۰/۴۷۶	۰/۵۱۴	۰/۷۰۸	۰/۳۹۲	۰/۲۶۱
معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
موضوعات شخصی <td>همبستگی</td> <td>۰/۶۶۲</td> <td>۰/۵۳۷</td> <td>۰/۴۱۸</td> <td>۰/۴۸۰</td> <td>۰/۵۹۹</td> <td>۰/۳۳۲</td> <td>۰/۲۷۹</td>	همبستگی	۰/۶۶۲	۰/۵۳۷	۰/۴۱۸	۰/۴۸۰	۰/۵۹۹	۰/۳۳۲	۰/۲۷۹
معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
ارتباط زناشویی <td>همبستگی</td> <td>۰/۶۳۲</td> <td>۰/۴۷۳</td> <td>۰/۴۱۶</td> <td>۰/۴۳۲</td> <td>۰/۶۱۴</td> <td>۰/۲۷۶</td> <td>۰/۲۷۱</td>	همبستگی	۰/۶۳۲	۰/۴۷۳	۰/۴۱۶	۰/۴۳۲	۰/۶۱۴	۰/۲۷۶	۰/۲۷۱
معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
حل تعارض <td>همبستگی</td> <td>۰/۶۸۴</td> <td>۰/۵۱۰</td> <td>۰/۴۷۸</td> <td>۰/۴۷۲</td> <td>۰/۶۲۷</td> <td>۰/۳۹۰</td> <td>۰/۲۶۱</td>	همبستگی	۰/۶۸۴	۰/۵۱۰	۰/۴۷۸	۰/۴۷۲	۰/۶۲۷	۰/۳۹۰	۰/۲۶۱
معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
مدیریت مالی <td>همبستگی</td> <td>۰/۵۹۷</td> <td>۰/۴۴۵</td> <td>۰/۴۰۵</td> <td>۰/۴۲۳</td> <td>۰/۶۲۹</td> <td>۰/۳۵۱</td> <td>۰/۲۱۸</td>	همبستگی	۰/۵۹۷	۰/۴۴۵	۰/۴۰۵	۰/۴۲۳	۰/۶۲۹	۰/۳۵۱	۰/۲۱۸
معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
اوقات فراغت <td>همبستگی</td> <td>۰/۵۸۲</td> <td>۰/۵۱۷</td> <td>۰/۴۴۶</td> <td>۰/۵۰۸</td> <td>۰/۵۲۵</td> <td>۰/۳۸۹</td> <td>۰/۰۳۱</td>	همبستگی	۰/۵۸۲	۰/۵۱۷	۰/۴۴۶	۰/۵۰۸	۰/۵۲۵	۰/۳۸۹	۰/۰۳۱
معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۴۴۶
روابط جنسی <td>همبستگی</td> <td>۰/۵۹۷</td> <td>۰/۵۲۳</td> <td>۰/۴۹۱</td> <td>۰/۵۱۴</td> <td>۰/۵۱۸</td> <td>۰/۳۵۷</td> <td>۰/۱۵۱</td>	همبستگی	۰/۵۹۷	۰/۵۲۳	۰/۴۹۱	۰/۵۱۴	۰/۵۱۸	۰/۳۵۷	۰/۱۵۱
معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
ازدواج و فرزندان <td>همبستگی</td> <td>۰/۵۵۵</td> <td>۰/۳۵۲</td> <td>۰/۳۳۹</td> <td>۰/۳۵۹</td> <td>۰/۶۳۷</td> <td>۰/۳۲۷</td> <td>۰/۲۴۴</td>	همبستگی	۰/۵۵۵	۰/۳۵۲	۰/۳۳۹	۰/۳۵۹	۰/۶۳۷	۰/۳۲۷	۰/۲۴۴
معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
اقوام و دوستان <td>همبستگی</td> <td>۰/۴۲۲</td> <td>۰/۰۵۴</td> <td>۰/۰۶۳</td> <td>۰/۰۵۴</td> <td>۰/۵۲۹</td> <td>۰/۰۷۰</td> <td>۰/۳۵۴</td>	همبستگی	۰/۴۲۲	۰/۰۵۴	۰/۰۶۳	۰/۰۵۴	۰/۵۲۹	۰/۰۷۰	۰/۳۵۴
معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
جهت گیری مذهبی <td>همبستگی</td> <td>۰/۴۷۱</td> <td>۰/۳۴۰</td> <td>۰/۲۶۸</td> <td>۰/۳۶۳</td> <td>۰/۵۵۰</td> <td>۰/۲۸۹</td> <td>۰/۱۵۳</td>	همبستگی	۰/۴۷۱	۰/۳۴۰	۰/۲۶۸	۰/۳۶۳	۰/۵۵۰	۰/۲۸۹	۰/۱۵۳
معنی داری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱

برای بررسی نقش میانجی الگوی ارتباطی توقع - کناره گیر از مسیر استفاده شد، که خلاصه نتایج تحلیل در جدول ۴ آمده است. تحلیل

جدول ۴. تحلیل مسیر بررسی نقش میانجی الگوی ارتباطی توقع - کناره گیر

متغیر	ضرایب مستقیم			ضرایب غیرمستقیم		
	غیراستاندارد	استاندارد	معناداری	غیراستاندارد	استاندارد	معناداری
مثلث عشق	-۰/۰۱۶	-۰/۲۹۶	۰/۰۰۱	۰/۰۲۲	۰/۱۰۱	۰/۰۰۱
علاقه اجتماعی	-۰/۰۸۳	-۰/۳۹۴	۰/۰۰۱	۰/۱۱۳	۰/۱۳۵	۰/۰۰۱
نماینده یافته‌گی	-۰/۰۳۷	-۰/۲۳۲	۰/۰۰۱	۰/۰۵۰	۰/۰۸۰	۰/۰۰۱
سبک زندگی عرفانی	-۰/۱۹۱	-۰/۱۱۶	۰/۰۱۵	۰/۲۵۹	۰/۰۴۰	۰/۰۳۱

مدل رضایت زناشویی اسلامی ایرانی با میانجی الگوی ارتباطی توقع- کناره گیر

توسط متغیر های سبک زندگی عرفانی تمایز یافتگی خود، علاقه اجتماعی، مثلث عشق و الگوی ارتباطی توقع - کناره گیری متقابل تبیین می شود. در شکل ۱، نمودار مدل مورد نظر آمده است.

نتایج همچنین بیانگر آن است که ۵۵ درصد تغییرات مربوط به الگوی ارتباطی توقع - کناره گیری توسط سبک زندگی عرفانی، تمایز یافتگی خود، علاقه اجتماعی و مثلث عشق تبیین می شود. بر این اساس حدود ۷۸ درصد تغییرات مربوط به رضایت زناشویی

جدول ۵. شاخص های نیکویی برازش مدل‌های پیشنهادی و اصلاحی برای بررسی میانجی گری الگوی ارتباطی توقع- کناره گیر

شاخص های برازندگی									متغیر میانجی
RMSEA	TLI	IFI	CFI	NFI	AGFI	GFI	χ^2/df	p	
۰/۰۹۷	۰/۷۴۵	۰/۷۶۴	۰/۷۶۳	۰/۷۳۳	۰/۶۷۲	۰/۷۱۱	۶/۶۱۲	۰/۰۰۱	پیشنهادی
۰/۰۸۷	۰/۷۵۵	۰/۷۷۰	۰/۷۶۹	۰/۷۳۲	۰/۶۷۲	۰/۷۰۵	۵/۵۵۲	۰/۰۰۱	اصلاحی

بهبود پیدا کرد و در حد قابل قبول بود. برای بررسی نقش میانجی الگوهای ارتباطی تحلیل مسیر استفاده شد، که خلاصه نتایج تحلیل در جدول ۶ آمده است.

نتایج جدول ۵ نشان داد که از بین الگوهای پیشنهادی تنها الگوی توقع - کناره گیر دارای برازش در حد قابل قبول بود که پس از اعمال شاخص های اصلاح مسیر برازندگی هر سه الگوی ارتباطی

جدول ۶. تحلیل مسیر بررسی نقش میانجی الگوی ارتباطی توقع- کناره گیر

ضرایب غیرمستقیم			ضرایب مستقیم			متغیر پیش بین	متغیر میانجی
معناداری	استاندارد	غیراستاندارد	معناداری	استاندارد	غیراستاندارد		
۰/۰۰۱	۰/۱۰۱	۰/۰۲۲	۰/۰۰۱	-۰/۲۹۶	-۰/۰۱۶	مثلث عشق	
۰/۰۰۱	۰/۱۳۵	۰/۱۱۳	۰/۰۰۱	-۰/۳۹۴	-۰/۰۸۳	علاقه اجتماعی	الگوی ارتباطی
۰/۰۰۱	۰/۰۸۰	۰/۰۵۰	۰/۰۰۱	-۰/۲۳۲	-۰/۰۳۷	تمایز یافتگی	توقع- کناره گیر
۰/۰۳۱	۰/۰۴۰	۰/۲۵۹	۰/۰۱۵	-۰/۱۱۶	-۰/۱۹۱	سبک زندگی عرفانی	

(با توجه به معنا دار نبودن ضرایب در برخی مسیرها این مسیرها از مدل حذف شدند).

برای بررسی فرضیه مدل پیشنهادی مورد آزمون قرار گرفت که این مدل دارای برازش اولیه بود. و در ادامه شاخص های اصلاح برای آن اعمال گردید که نتایج نشان داد که رابطه تمایز یافتگی خود با رضایت زناشویی از طریق الگوی ارتباطی توقع-کناره گیری معنادار است. بوئن تمایز یافتگی را روی پیوستار فرضی نشان می دهد که در یک طرف آن تمایز یافتگی و در طرف دیگر آن هم آمیختگی با دیگران قرار دارد. افراد هم آمیخته و دارای هم آمیختگی با دیگران به شدت به تأیید و حمایت اطرافیان خود نیاز دارند و رفتارهایشان تحت تأثیر سیستم هیجانی محیط و واکنش اطرافیان شکل می گیرد (اسکورون و دندی، ۲۰۰۴) آنها از دیگران توقع زیادی دارند که این توقع معمولاً منجر به کناره گیری می شود. هم آمیختگی بالا به فرد اجازه نمی دهد که خودش را از

در نمودار ۶ مدل اصلاح شده برای بررسی میانجی گری الگوی ارتباطی الگوی ارتباطی توقع - کناره گیری آمده است. نتایج تحلیل مسیر نشان داد ۵۵ درصد تغییرات مربوط به الگوی ارتباطی توقع - کناره گیری توسط سبک زندگی عرفانی، تمایز یافتگی خود، علاقه اجتماعی و مثلث عشق تبیین می شود. بر این اساس حدود ۷۸ درصد تغییرات مربوط به رضایت زناشویی توسط متغیر های سبک زندگی عرفانی تمایز یافتگی خود، علاقه اجتماعی، مثلث عشق و الگوی ارتباطی توقع - کناره گیری متقابل تبیین می شود.

نتیجه گیری

درچنین شرایطی افراد از تلاش برای خودشان و اهداف فرد محور فراتر می‌روند تا برای جامعه مفید باشند(آدلر، ۱۹۵۴). بنابراین علاقه اجتماعی با کاهش توقعات و افزایش تمایل به شرکت در اجتماع(عدم کناره گیری) منجر به رضایت در تمامی جنبه های آن من جمله رضایت خود و همسر از رابطه زناشویی می شود.

نتایج همچنین نشان داد که رابطه سبک زندگی عرفانی با رضایت زناشویی از طریق الگوی ارتباطی توقع-کناره گیری معنادار است. این یافته تنها یافته معنی دار مربوط به سبک زندگی عرفانی در بین سه مدل پیشنهادی بود. در تبیین این یافته می توان گفت وقتی فردی دارای سبک زندگی عرفانی است بیشترین تاثیر این مشخصه در ارتباط با عدم توقع از دیگران ابراز می شود چرا که هدف این گونه افراد از ارتباط کمک به دیگران است و نه داشتن یک سبک زندگی انگل گون به قصد استفاده از طرف مقابل برای تامین خواسته های شخصی خویش. تبیین این مقوله زمانی نمایان تر می شود که بدانیم سبک زندگی، یک ابزار نرم و فرهنگی برای مدیریت اجتماعی محسوب می شود و در صورتی که دانش آن به درستی تدوین گردد، بسیاری از ابزارهای سخت مدیریت اجتماعی دیگر لازم نخواهد بود و حتی جای بسیاری از منازعات سخت را در تاریخ پر خواهد کرد. سبک زندگی صرفاً جنبه‌ی نمادی ندارد و خود نیز اصالت دارد. افرادی که عزت‌نشینی اختیار کرده و تارک دنیا شده‌اند نیز سبک زندگی دارند و این مقوله صرفاً اجتماعی نیست. بنابراین می توان گفت سبک زندگی عرفانی با کاهش الگوی ارتباطی توقع-کناره گیری منجر به افزایش رضایت زناشویی می شود.

به عنوان نتیجه گیری کلی می توان گفت ابعاد عشق، تمایز یافتگی خود، علاقه اجتماعی و سبک زندگی عرفانی زمانی سبب رضایت زناشویی می‌شوند که الگوی ارتباطی سازنده متقابل بیشتر، الگوی ارتباطی اجتنابی متقابل کمتر و الگوی ارتباطی توقع-کناره گیری کمتر در بین زوجین باشد.

محدودیت‌هایی پژوهش حاضر به شرح زیر می‌باشند: در این پژوهش صرفاً از پرسشنامه‌های خودگزارش‌دهی برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است که این ابزار محدودیت‌های خاص خود را دارند و چون نمونه پژوهش یک نمونه از یک شهر (کرمانشاه) بود برای تعمیم نتایج به سایر جامعه‌ها باید با احتیاط برخورد کرد. با توجه به طرح پژوهش حاضر و ماهیت قابل آموزش برخی متغیر های پژوهش پیش رو پیشنهاد می شود که در پژوهش های آتی

به تاثیر این متغیرها به شکل اثر بخشی بر رضایت زناشویی توجه شود. هم چنین استفاده از روش‌های طولی یا آزمایشی برای بررسی بهتر روابط علی-معلولی بین متغیرها میتوان یافته های مفیدی فراهم آورد.

از سوی دیگر باتوجه به نتایج پژوهش می‌توان پیشنهاد کرد که درمانگران و مشاوران خانواده نقش متغیرهای پژوهش را در رضایت زناشویی در نظر داشته باشند. مشاوران و روانشناسان خانواده، جهت ارتقاء کیفیت زناشویی زوجین به شناسایی الگوهای ارتباطی زوجین مبادرت ورزند و سعی در تغییر الگوهای ارتباطی ناسالم از طریق آموزش، مشاوره و سایر مداخله های درمانی بپردازند.

منابع

۱. اسماعیل پور، خلیل؛ خواجه، وجیهه؛ نفیسه، مهدوی. (۱۳۹۲). پیش بینی رضایت زناشویی همسران براساس باورهای ارتباطی و مهارت‌های ارتباطی. فصلنامه خانواده پژوهی، ۹(۳۳): ۲۹-۴۴
۲. بخشی پور رودسری، عباس؛ پیروی، حمید؛ عابدیان، احمد. (۱۳۸۴). بررسی رابطه میان رضایت از زندگی و حمایت اجتماعی با سلامت روان در دانشجویان. یافته های نو در روانشناسی، ۳(۱۳): ۳۵-۵۲.
۳. بوالهری، جعفر؛ رمضان زاده، فاطمه؛ عابدی نیا، نسرين؛ نقی زاده، محمد مهدی؛ پهلوانی، هاجر؛ صابری، سید مهدی. (۱۳۹۱). بررسی برخی علل منجر به تقاضای طلاق در زوجین متقاضی طلاق در دادگاه های شهر تهران. مجله تخصصی اپیدمیولوژی ایران، ۸(۱): ۹۳-۸۳.
۴. پک، اسکات. (۱۳۸۱). هنر عاشقی (بحثی درروانشناسی عشق، ارزش های سنتی و تعالی روحی). ترجمه: زهرا ادهمی، چاپ سوم، تهران: نشر دایره. (سال انتشار به زبان اصلی ۱۹۳۶).
۵. تیموری آسفیچی، علی؛ غلامعلی لوانسانی، مسعود؛ و بخشایش علیرضا. (۱۳۹۱). پیش بینی رضایت زناشویی براساس سبک های دلبستگی و خودتمایز سازی. فصلنامه خانواده پژوهی. ۸(۳۲): ۴۶۳-۴۴۱
۶. حامدی، رباب؛ خسروی، زهره؛ پیوسته گر، مهرانگیز؛ درويزه، زهرا؛ خدابخش، روشنگر؛ صرامی، غلامرضا. (۱۳۹۱). بررسی تمایز یافتگی خود و کیفیت رابطه با غیر هم جنس در دانشجویان مجرد. مطالعات روانشناختی، ۸(۴): ۷۱-۵۷.

۷. دبیری نژاد، مریم. (۱۳۸۷). رابطه ی اعتقادات مذهبی با میزان اضطراب، افسردگی، پرخاشگری، در دانش آموزان دختر پایه ی اول مقطع متوسطه شهرستان امیدیه. پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.
۸. رجایی، علیرضا؛ بیاضی، محمد حسین؛ حبیبی پور، حمید. (۱۳۸۷). بررسی باورهای اساسی دینی با بحران هویت و سلامت روان در جوانان. فصلنامه روانشناسان ایرانی، ۶(۲۲): ۹۷-۱۰۷.
۹. رسولی، محسن. (۱۳۸۰). رابطه بین الگوهای ارتباطی زن و شوهران دانشجوی دانشگاه تهران و الگوهای ارتباطی والدین آنها. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره، دانشگاه تربیت معلم تهران.
۱۰. شولتز، دوان و شولتز سیدنی ال. (۱۳۹۰). نظریه های شخصیت. ترجمه یحیی سید محمدی. تهران: ویرایش
۱۱. صادقی، محمد رضا؛ باقر زاده لداری، رحیم؛ حق شناس، محمد رضا. (۱۳۸۹). وضعیت نگرش مذهبی و سلامت روان در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران، ۲۰(۷۵): ۷۵-۷۱.
۱۲. صحراييان، علی؛ غلامی، عبدالله؛ امیدوار، بنفشه. (۱۳۹۰). رابطه نگرش مذهبی و شادکامی در دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، افق دانش، ۱۷(۱): ۶۹-۷۴.
۱۳. علیزاده، حمید؛ سجادی، حبیبه السادات. (۱۳۸۹). روابط دموکراتیک و احترام متقابل. تهران: نشر دانژه، چاپ اول.
۱۴. قمرانی، امیر. (۱۳۸۴). بررسی رابطه عاشقانه زوجین ایرانی و رابطه آن با رضایت زناشویی و متغیرهای دموگرافیک. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شاهد تهران.
۱۵. گلدنبرگ، ایرنه و گلدنبرگ، هربرت. (۱۳۸۹). خانواده درمانی. ترجمه ی سیدمحمدی، یحیی. تهران: نشر روان. (تاریخ انتشار به زبان اصلی ۱۹۳۴م)
۱۶. محمدی عسکری آبادی، امید. (۱۳۹۳). پیش بینی رضایت زناشویی بامیانجی الگوهای ارتباطی براساس مثلث عشق، تمایز یافتگی خود، سبک زندگی و علاقه اجتماعی. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاوره خانواده. دانشکده علوم اجتماعی: دانشگاه رازی کرمانشاه.
۱۷. مرکز آمار ایران. Amar.org.ir (تاریخ مراجعه خرداد ماه ۱۳۹۷).
۱۸. ولدخانی، جعفر. (۱۳۸۷). بررسی رابطه ی منزلت های هویتی من و خودتمایزسازی با سازگاری زناشویی در مردان و زنان
- متأهل دانشگاه علامه طباطبایی. پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.
۱۹. یوسفی، رحیم؛ عابدین، علیرضا؛ تیرگری، عبدالحکیم و فتح آبادی جلیل. (۱۳۸۹). اثربخشی مداخله آموزشی مبتنی بر مدل طرحواره هادارتقاء رضایت زناشویی. مجله روانشناسی بالینی. سال دوم، شماره ۳(۷): ۱۱۲-۱۰۴.
۲۰. مومنی، خدامراد؛ صیدی، محمد سجاد؛ رضایی، خدیجه؛ عزیززی، آرزو و سمیرا انصاری. (۱۳۹۳). نقش الگوی فراغتی در ثبات ازدواج با واسطه گری راهبرد های حفظ رابطه و شادکامی زناشویی. فصلنامه مشاوره و روان درمانی خانواده. دوره ۴، شماره ۲: ۳۵۶-۳۳۱.
21. Aghili, M., & Kumar, G.V. (2008). *Relationship between religious attitudes and happiness among professional employees*. Journal of Indian Academy of Applied Psychology, 34, 66-69.
22. Asodo, K., & Aron, F. E. (2009). *Marital satisfaction*. Journal of Psychology and Social vol 67: 15-28.
23. Bartle-Haring, S, Gregory, P.(2003). *Relationship between differentiation of self and the stress and distress associated with predictive cancer genetic counseling and testing: preliminary evidence*. *Fame sect Health; 21(4): 357-81*.
24. Divon, K.L., & Divon, K.K, (1991). *Psychological individualism and romantic love*, Journal of Social Behavior and personality, 6.11-33.
25. Gottman , J. M. & C. I. Notarious . (2002) . *Marital in 20TH Century and Research and for 21st Century*, Family Process 41, pp .156 - 197.
26. Haws, W., & Mallinckrodt, B. (1998). *Separation individuation from family of origin and marital adjustment of recently married couple*. American Journal of Family Therapy, 26(4), 293-307.
27. Hendrick, S.S., & Hendrick, C (1992). *Romantic love*, New bury park, CA: Sage.
28. Hill, A . (2005) . *Predictors of relationship satisfaction*. Unpublished doctoral dissertation . School of Behaviorism , Alliant international

- partners, personality traits. Journal of Personality and Social Psychology, 79, 251-259.
36. Pelage, M. (2008). *The relationship between differentiation of self and marital satisfaction: What can be learn from married couple over the course of life?*. The American Journal of Family Therapy, 36, 388-401.
37. Skowron, E.A.(2000). *The role of differentiation of self in marital adjustment* . Journal of Counseling Psychology ,47,229-237.
38. Skowron, E. A., & Dandy, A. K. (2004). *Differentiation of self and attachment in adulthood: Relational correlates of effortful control*. Contemporary Family Therapy: An International Journal, 26, 337-357.
39. Skowron, E. A., & Schmitt, T. A. (2003). *Assessing interpersonal fusion: Reliability and validity of a new DSI fusion with others subscale*. Journal of Marital and Family Therapy, 29, 209–222.
40. Yalcin , M.B., & Karahan, F. (2009) . *The effect of couple communication program on passive conflict tendency among married couples*. Department of Educational Sciences, 55139 Kuruplit/ Samsun, Turkey, 845 - 858.
- university , Los Angeles , California .
29. Kerr, M. Bowen, M. (1988). *Family evaluation: An approach based on Bowen theory*. Ny.Norton.
30. King, R. & Shelley, C. (2008). *Community Feeling and Social Interest: Adlerian Parallels, Synergy, and Differences with the Field of Community Psychology*. Journal of Community and Applied Social Psychology, 18, 96-107.
31. Leak ,E. K s Leak ,G. K .(2006).*Adlerian social Intrest and positive psychology*. Journal of Individual psycholog,62,207,223.
32. Ledbetter , M.A . (2009) . *Family communication patterns and relational maintenance behavior* : Direct and mediated association with friendship closeness, Human Communication Research , 35 (1) , 130 - 147.
33. Madahia, Mohammad Ebrahim. Samadzadeh, Mona. javidi, Nasirudin. (2013). *The Communication Patterns & satisfaction in married students*. Procedia - Social and Behavioral Sciences 84 , 1190 – 1193.
34. Miller, R. (2004). *Is Bowen Theory valid ? A review of basic research*. Journal of marital and family thrapy.
35. Overbeak, B. Kemp, B. & Engels. G. (2007). *Two personalities, one relationship: Both*